

Nr 77

Utlåtande i anledning av motioner om ersättning från den allmänna försäkringen för behandling av missbildningar i ansiktet.

Andra lagutskottet har behandlat två till lagutskott hänvisade motioner, I:769 av herr *Lars Larsson* och herr *Göran Karlsson* samt II:901 av fru *Skantz m. fl.*

I motionerna, vilka är likalydande, har hemställts, ”att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att i enlighet med vad som anförts i motionen bestämmelser utfärdas om vidgad rätt för försäkrad enligt lagen om allmän försäkring till ersättning med stöd av lagen vid behandling av medfödda och förvärvade ansikts- och käkmissbildningar.

Utskottet har i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionerna från riksförsäkringsverket.

Gällande bestämmelser

Enligt 2 kap. 3 § *lagen om allmän försäkring den 25 maj 1962* utgår ersättning till försäkrad för utgifter för tandläkarvård för sådan av sjukdom föranledd behandling, som anges i en av Konungen fastställd förteckning och som av tandläkare meddelas vid centraltandpoliklinik, tandläkarhögskola eller allmänt sjukhus. Ersättningen utgår med tre fjärdedelar av utgifterna eller, då dessa överstigit det belopp, vartill de enligt av Konungen fastställd taxa skall beräknas uppgå, med tre fjärdedelar av sistnämnda belopp.

I *återbäringsstaxan den 24 november 1967* (nr 717) anges under 9 § ersättningsberättigande behandlingsformer och de beräknade arvoden efter vilka ersättning utgår. Ersättning utgår i huvudsak endast för behandling som är att hänföra till tand- och käkkirurgi, käkortopedi, käkprotetik samt annan behandling av käkskada av svårare beskaffenhet jämte vissa undersökningar och rådfrågning.

Barn som deltar i organiserad barntandvård enligt kungörelsen den 26 maj 1961 (nr 278) angående statsbidrag till folktandvård erhåller kostnadsfri tandvård vid centraltandpoliklinik, dock med det undantaget att huvudmannen äger uttaga viss avgift för särskild tandregleringsvård. I övrigt äger huvudman för centraltandpoliklinik enligt *folktandvårdstaxan* (senaste lydelse nr 1965:563) fastställa ersättning för behandling av tandskador av mera svårartad beskaffenhet. Odontologiska fakulteter och huvudmän för käkcentraler fastställer likaså särskilda taxor.

Har käkskada e. d. uppkommit vid olycksfall i arbete utgår ersättning för erfor-

derliga kostnader för därav föranledd tandläkarvård med stöd av *lagen den 14 maj 1954 om yrkesskadeförsäkring*, under samordningstiden dock endast i den mån ersättning inte utgår enligt *lagen om allmän försäkring*.

Tidigare behandling m. m.

Vid 1962 års riksdag väcktes skilda motioner (I:71 och II:218 samt II:367) om ersättning från den allmänna sjukförsäkringen vid behandling av gomdefekter hos barn.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 11 behandlade *andra lagutskottet* dessa och vissa andra motioner om rätt till ersättning från den allmänna sjukförsäkringen för tandvårdskostnad. Utskottet erinrade om att sakkunniga tillkallats i december 1961 med uppgift att företa en översyn av sjukförsäkringslagstiftningen. Enligt direktiven skulle utredningen även undersöka förutsättningarna för en vidgad rätt till ersättning för tandläkarvård. Utskottet anförde att det för vissa grupper av patienter, utöver de blivande mödrarna framför allt de gomdefekta barnen, var mer angeläget med en utvidgning av ersättningsrätten än för andra grupper. Behandlingen av dessa barn kunde uppdelas huvudsakligen i en kirurgisk del och en tandläkarvårdsdel. För den förra utgick enligt gällande bestämmelser ersättning men ej för den senare. Starka skäl talade för att de olika behandlingsmomenten betraktades som likvärdiga även i ersättningshänseende. Enligt utskottets uppfattning hade emellertid de sakkunniga redan att pröva de olika problem som aktualiserats i motionerna. Utskottet fann inte påkallat för riksdagen att hemställa om komplettering av utredningsdirektiven men ansåg lämpligt att motionerna jämte utskottets utlåtande överlämnades till utredningen för kännedom.

Samma år väcktes motioner (I:356 och II:432) med hemställan att snabba åtgärder måtte vidtagas för säkerställande av en effektiv vårdorganisation för de gomdefekta barnen. I sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 54 anförde *statsutskottet* efter en redogörelse för vidtagna och planerade åtgärder för att förbättra vårdresurserna att frågan om behandlingen och vården på regionplanet av gomdefekterna syntes vara på god väg att finna sin lösning. Med hänsyn härtill och då ansvaret för vård och behandling i första hand var en landstingskommunal angelägenhet ansåg utskottet att några särskilda åtgärder från riksdagens sida inte var påkallade. Dock underströk utskottet, att utskottet helt delade motionärernas uppfattning att snabba åtgärder på området var synnerligen angelägna.

1961 års *sjukförsäkringsutredning* anförde i sitt betänkande om tandvårdsförsäkring (SOU 1965:4) att den tandregleringsvård som meddelades de gomdefekta barnen under tid då de ej var intagna på sjukhus i stor utsträckning ombesörjdes av folktandvårdens huvudmän; när det gällde barn i skolåldrarna praktiskt taget helt och hållet. Utredningen förutsatte att så kom att bli förhållandet även i framtiden. Med hänsyn härtill och då vården av detta klientel måste anses vara den betydelsefullaste uppgiften inom tandregleringsvården, var det enligt utredningens mening angeläget att huvudmännen ombesörjde sådan vård och att vården lämnades avgiftsfritt för den enskilde.

Motionerna

Motionärerna framhåller att medfödda eller förvärvade ansiktsmissbildningar hos barn och ungdom i regel fordrar en långvarig och omfattande behandling av ett flertal medicinska och odontologiska experter (plastikkirurg, foniater, käkortoped och käkprotetiker). Behandlingen kräver en långsiktig planering. Den innebär i flertalet fall plastikkirurgiska operationer med sjukhusvistelse och därefter långvariga polikliniska behandlingar. För en optimal rehabilitering krävs ett kontinuerligt lagarbete mellan olika kliniker och specialister.

Rehabiliteringsarbetet avslutas i många fall med en rekonstruktion av tuggapparaten, som vid tillämpning av folktandvårdens taxor kan kosta upp till 2 000 kronor. Frånsett de fall då kostnaderna blir täckta genom försäkring eller skadeståndsvederlag får patienten ersättning för sina kostnader enligt återbäringstaxan med högst 54 kronor.

Motionärerna upplyser, att det årligen föds mellan 185 och 200 barn i vårt land med missbildningar av typen harskår och gomspalta. Antalet barn med genom sjukdom eller olycksfall förvärvad missbildning har uppskattats till cirka 100 per år.

Motionärerna erinrar om att riksdagen år 1960 tillstyrkte att käkcentraler inrättades vid varje regionsjukhus för behandling av komplicerade käk- och ansiktsfrakturer, käkställningsanomalier, läpp-, käk- och gomdefekter samt rekonstruktioner inom ansikte och käkar. Till de inrättade käkcentralerna har knutits högt kvalificerad odontologisk expertis inom områdena käkortopedi och käkprotetik.

Enligt motionärernas mening bör patienter med medfödda eller förvärvade missbildningar inom ansiktet ha samma möjligheter till ersättning med stöd av lagen om allmän försäkring vare sig behandlingen meddelas av läkare eller tandläkare. Ersättning med stöd av denna lag bör därför utgå i avsevärt vidgad omfattning och avse behandling som meddelas av specialisttandläkare vid käkcentral, centraltandpoliklinik eller odontologisk fakultet, röntgenundersökning utförd av specialisttandläkare i odontologisk röntgendiagnostik samt protetisk behandling av sjukdomstillstånden.

Remissyttrande

Riksförsäkringsverket anför att ersättning från den allmänna försäkringen för de i motionerna åsyftade behandlingarna för närvarande kan utgå endast i den mån det är fråga om behandling, som kan hänföras till sådan tandläkarvård som avses i 9 § 1 mom. återbäringstaxan. Dessa ersättningsbestämmelser är mycket restriktivt utformade och omfattar endast vissa svårare former av tandbehandling som meddelats vid centraltandpoliklinik, odontologisk fakultet eller allmänt sjukhus.

Verket erinrar om vad som anförts i dess utlåtande den 10 september 1965 över 1961 års sjukförsäkringsutrednings betänkande om tandvårdsförsäkring. Verket hade inte någon erinran mot utredningens förslag i vad det gällde tandregleringsvård åt barn i och under skolåldern. Däremot anförde verket att — även om tandregleringsvård för personer över 16 år kunde meddelas i endast ringa omfattning på grund av brist på tandläkare med erforderlig specialistkompetens — det fram-

stod som inkonsekvent att i fall då dylik vård stod till buds ingen ersättning för den försäkrades härav föranledda kostnader lämnades av försäkringen.

Verket framhåller att vissa bidragsmöjligheter finns. Sålunda utger vissa landsting bidrag till kostnader för behandling främst av missbildningar av här avsedd art. Bidraget är avsett att täcka utgifter som ej ersätts i annan ordning. År 1968 betalade 16 landsting ut dylika bidrag med ett sammanlagt belopp av 404 000 kronor.

Vidare lämnar riks försäkringsverket inom ramen för sin invaliditetsförebyggande verksamhet vissa bidrag till kostnader för behandling — dock endast vid odontologisk fakultet — av vissa svårare fall av medfödda gom- och käkdefekter. Bidraget avser såväl behandlingskostnad som inackorderingskostnad och utgår, med viss maximering, med två tredjedelar av kostnaderna. Utgifterna uppgick under de tre senast förflutna kalenderåren till i genomsnitt ca 15 000 kronor per år. Denna bidragsverksamhet framstår numera som föråldrad.

Verket anför, att de av huvudmännen fastställda avgiftstaxornas belopp i en del fall avsevärt överstiger beloppen i sjukförsäkringens återbäringstaxa. En del åtgärder som kommer till användning upptas inte i återbäringstaxan. I den mån det inte är fråga om barn som får vård genom folk- eller skoltandvården eller om personer som får landstingsbidrag kan kostnaderna för patienterna därför bli avsevärda. Särskilt torde så vara fallet vid käkprotetisk behandling, där bl. a. anbringande av resektionsproteser och obturatorer brukar betinga höga avgiftsbelopp. Även långvariga behandlingar av käkskador i samband med trafikolycksfall o.d. kan medföra betydande avgifter enligt gällande taxor.

Riks försäkringsverket finner det angeläget att åtgärder vidtages så att patienter, som på käkskadevårdens område meddelats behandling förenad med dryga kostnader, själva behöver svara blott för en mindre del av dessa. Härvid synes kunna komma i fråga att avgiftstaxorna sänkes eller att ändringar göres i lagen om allmän försäkring och sjukförsäkringens återbäringstaxa eller att en kombination av dessa åtgärder genomföres. Verket anser att frågan bör utredas med det snaraste.

Utskottet

Enligt gällande bestämmelser utgår ersättning från försäkringskassa för tandläkarevård i samband med behandling av missbildningar i ansiktet endast i begränsad omfattning, nämligen då vården meddelats vid centraltandpoliklinik, odontologisk fakultet eller allmänt sjukhus samt avsett vissa i återbäringstaxan angivna, mera komplicerade behandlingsformer.

I förevarande motioner hemställs om vidgade möjligheter till ersättning från den allmänna försäkringen för behandling av personer med medfödda och förvärvade ansikts- och käkmissbildningar.

Utskottet har redan år 1962 i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 11 funnit starka skäl tala för att tandvården vid behandling av gomdefekta barn i ersättningshänseende skulle betraktas som likvärdig med den kirurgiska vård som ingår i behandlingen.

Riks försäkringsverket har i yttrande över motionerna funnit det angeläget att

åtgärder vidtages så att patienter, som på käkskadevårdens område meddelats behandling förenad med dryga kostnader, själva behöver svara blott för en mindre del av dessa. Verket har därvid angivit att detta syfte skulle kunna nås genom en sänkning av avgiftstaxorna eller ändringar i lagen om allmän försäkring och återbäringstaxan eller en kombination av sådana åtgärder.

Utskottet som i allt väsentligt ansluter sig till motionernas syfte anser i likhet med riksförsäkringsverket att frågan om ersättning från den allmänna försäkringen i här berörda fall bör utredas. Vad utskottet anfört bör bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

Under återopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna I:769 och II:901 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad utskottet anfört.

Stockholm den 18 november 1969

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från f ö r s t a kammaren: herr Strand (s), fru Hamrin-Thorell (fp), herrar Dahlberg (s)*, Hübinette (m)*, Wanhainen (s)*, fru Grethe Lundblad (s), herr Axelsson (fp) och fröken Pehrsson (cp);

från a n d r a kammaren: fröken Wetterström (m), fröken Sandell (s)*, herr Svensson i Kungälv (s), fru Skantz (s)*, herrar Nordberg (s)*, Nilsson i Kalmar (s), fru Fränkel (fp) och herr Johansson i Skärstad (cp).

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.